

"Estan tocant les nostres cançons"

Amb l'estrena de 'Muntaner Cantonada Broadway' a la Sala Muntaner i l'èxit de 'Guys and Dolls' al TNC, el musical en català pren consistència, i no té res a envejar a Londres o Broadway. Un gènere que ha esdevingut una oferta a tenir en compte.

És prou sabuda la llarga tradició dels escenaris de Broadway o de Londres en el gènere dels grans espectacles musicals. Qui no s'ha deixat temptar alguna vegada i ha comprat a la revenda a qualsevol preu les darreres localitats per veure *The Phantom of the Opera*, *Sunset Boulevard* o bé *Cats*? Una atracció turística més de les moltes que ofereixen aquestes ciutats, alhora que grans espectacles musicals, tot i que els entesos matisarien que, als britànics, com sempre, els falta sentiment i els sobra perfecció tècnica i panòplia de llums i plomes. Sense pretendre fer una transposició mimètica, el musical al nostre país sempre ha obtingut una bona resposta del públic, i encara que es podria suposar que no és un gènere apte per a tots els paladars, les xifres de les recaptacions aconseguides per èxits com el *Mar i cel* dels Dagoll Dagom o el més recent *Sweeney Todd* al Poliorama avalen la confiança del públic. Per bé que floten a la memòria col·lectiva grans produccions com *Evita* o *Jesucristo Superstar*, més del gust centralista, aquí es prefereix el musical més intimista, aquell en què no solament es gaudeix amb les cançons i unes melodies més o menys enganxoses, sinó aquell en què es pot trobar la carn de l'argument. No s'hi val a mostrar una desfilada de cançons, l'una darrere l'altra, decorats mastodòntics que pugen i baixen de l'escenari o extres i cors a dojo. D'això, n'ha tret sempre bona nota l'Àngels Gonyalons, l'artista que si hagués

nascut a Broadway seria una *star* de la magnitud d'una Liza Minnelli o una Julie Andrews i que només amb la seva presència i poc més aconseguiria d'omplir l'escenari, tant si s'atreveix a fer un blues com un rap o un swing.

Guys & Dolls, producció del Teatre Nacional de Catalunya (TNC), ha sorprès gratament el públic i més, després del recent èxit del director Mario Gas amb *El barber diabòlic de Fleet Street*. Aquest nou muntatge és una adap-

tació molt lliure d'un dels clàssics del musical nord-americà que els anys 50 van escriure Jo Swerling i Abe Burrows, basant-se en les cròniques del columnista Damon Runyon. Estrenada per primera vegada al teatre Coliseum de Londres el 1953 amb gran èxit, al 1976 va tornar a Broadway amb un repartiment exclusiu d'actors negres. Més recentment, va viure una nova reestrena, el 1982, al National Theatre londinenc, dirigida per Richard Eyre amb Bob Hoskins i Julia Mackenzie, i cada cop que es torna a representar aconsegueix uns plens absoluts. Encara que, en la memòria de molta gent, potser la versió que més es recorda és la que en va oferir Hollywood el 1955, dirigida per Joseph L. Mankiewicz i interpretada per Marlon Brando, Jean Simmons i Frank Sinatra. L'argument gira al voltant de

les vivències i relacions entre personatges del baix fons, cabareteres, jugadors de daus i puritanes de l'exèrcit de salvació a la Nova York dels anys 50.

La versió del TNC, obra de Salvador Oliva, fa interpretar (o, més ben dit, cantar) Abel Folk, Pep Molina, Montserrat Carulla, Vicky Pena, Esteve Ferrer i Mònica López entre un extens repartiment de fins a trenta-nou actors, a més d'una orquestra de quinze músics que interpreten, sota la direcció de Manuel Gas, les peces de l'obra. Com que mai no s'havia portat a Barcelona, s'ha procurat fer-ne una adaptació innovadora. Així, l'acció se situa en una presó de Nebraska dels anys 60, on un grup de reclusos s'acullen a un pla de reducció de condemna en canvi d'interpretar l'obra. Realitat i ficció es confonen, teatre dins el teatre, un

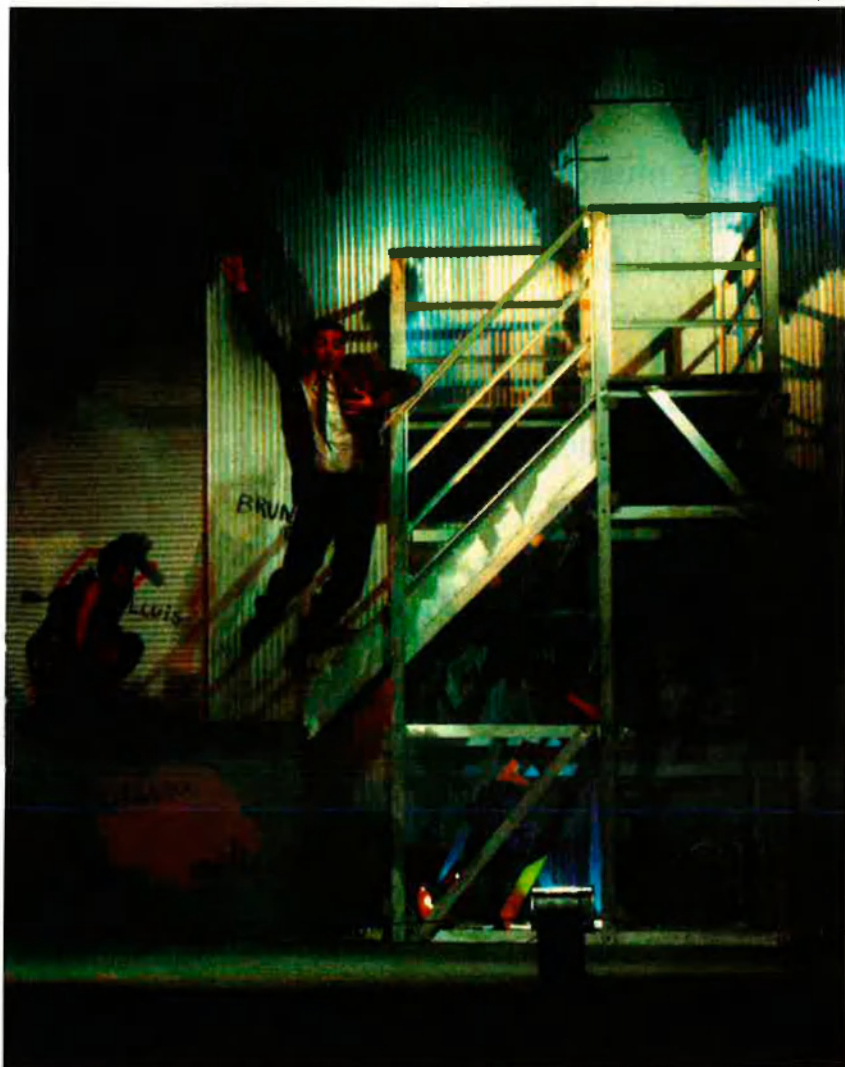
punt de vista de nova factura en què l'obra original serveix d'excusa, però no és l'únic suport per a tirar endavant l'argument.

Glups!! Si cap companyia s'ha caracteritzat al llarg dels anys per fer lluir el gènere del musical, ha estat la dels Dagoll Dagom, de l'escissió de la qual han sorgit estrelles amb llum pròpia com Pepe Rubianes o Ferran Rañé. La companyia, més o menys com ara la coneixem, sorgí de la desaparició del grup de teatre universitari NGTU, que dirigia Frederic Roda, i ja el 1974 estrenava *Yo era un tonto y lo que he visto me ha hecho tontos* sota la direcció de Joan Ollé i amb el nom definitiu amb què es coneixen fins a l'actualitat. Però no enceten el primer musical pròpiament dit fins el 1981, amb *La nit de Sant Joan*, amb música de Jaume Sisa, una obra en què es barrejaven la màgia, els personatges imaginaris, la simbologia dels astres i, en definitiva, molts dels prototips de la comèdia costumista catalana. El següent muntatge, *Glups!!*, un parell d'anys més tard, ja era concebut com un musical plenament assumit, en què es tenien molt presents els concerts de rock, els concursos de la televisió i l'estètica de les discoteques i de les tires il·lustrades. En aquest cas, la base no provenia de la literatura, sinó del còmic, i concretament dels dibuixos del francès Gérard Lauzier en qui s'inspiraren a l'hora de crear tant l'escenografia com el vestuari.

La prova de foc va arribar amb l'adaptació formalista del popular *Mikado* de Gilbert i Sullivan, amb la versió de les lletres a càrrec de Xavier Bru de Sala, i una escenografia, un vestuari i un maquillatge dignes de lloança. Una opereta còmica de difícil qualificació, l'èxit de la qual va permetre que l'any 1986 la companyia s'ajuntés amb el Tricicle i la productora Anexa per constituir la societat 3xtres, amb la finalitat de gestionar i programar el Teatre Victòria del Paral·lel i, més endavant, el Poliorama. Sobresortint com a caps visibles de la companyia el "triumvirat" format per Joan Lluís Bozzo,

Escena de 'Glups!!', l'obra estrenada per Dagoll Dagom l'any 1983. Si cap companyia s'ha caracteritzat al llarg dels anys per fer lluir el gènere del musical, ha estat Dagoll Dagom.

PILAR AYMERICH

La Cubana, amb obres com 'Cegada de amor', ha anat temptejant el gènere del musical. Aquesta companyia sempre ha barrejat el gènere amb la comèdia més kitsch i amb muntatges sorprenents.

Anna-Rosa Cisqueuella i Miquel Periel.

La topada entre dos mons. I del Japó medieval a la Mediterrània del segle XVII. *Mar i cel*, estrenada el 1988 i basada en el text d'Àngel Guimerà, no era, simplement, una obra de pirates, de topades entre turcs i cristians o de dames nobles segrestades, sinó molt més. Era l'enfrontament de dos mons i de dues cultures i, entremig, una història d'amor que es torna tragèdia, com si parléssim d'un Romeo i Julieta mediterranis. A més, per primer cop es portava a terme una obra amb una escenografia impressionant, amb un vaixell gegantí que es va endur la major part del pressupost i un repartiment, tant d'actors com de músics, dels que fan història. L'obra va ser de les que més temps va estar a la cartellera fins aleshores, i només a la ciutat de Barcelona va rebre quasi quatre-cents mil espectadors.

La imatge de la companyia ja era prou establerta per a enfrontar-se una vegada més a un producte absolutament nou, sense cap referent anterior. Basant-se en textos de Manuel Vázquez Montalbán sorgeix *Flor de nit*, l'obra que plas-mava l'ambient d'una Barcelona de pre-guerra sota els llums del Paral·lel: els músics, els cafès, les cantants, els somnis, i les esperances, les nits de vetlla i els desamors. Després d'un parèntesi creatiu en què representen sota el títol

d'*Historietes* un recull de les millors escenes dels altres musicals de la companyia, i del pas per la televisió promovent les virtuts de viatjar per Europa i seguidament per Espanya, hauríem d'esperar el 1997, quan tornen al gènere amb *Els pirates*, basada en una altra

Alguns musicals requereixen unes condicions tècniques difícils de portar a la pràctica, com 'El fantasma de l'òpera'.

obra de Gilbert i Sullivan, *Els pirates de Penzance*, de nou amb la traducció i adaptació de Xavier Bru de Sala. L'obra vessa una bona dosi de comicitat sobre les lleis de la pirateria i sobre la imatge romàntica que el públic té dels pirates, la vida de bohèmia i la defensa de l'honor per sobre de tots els ideals. Amb un desplegament escenogràfic més mesurat que en obres anteriors, el ritme era igualment trepidant, arribant al zenit amb un número de claqué realment prodigiós.

Més de deu anys dedicats al gènere del musical donen a l'Àngels Gonyalons una certa confiança o, si més no, una credibilitat a la seva dedicació. De la romàntica Blanca de *Mar i cel* a la *superstar* indiscutible d'Àngels hi ha un camí recorregut a còpia de molta persistència, de cercar i assajar sempre noves cançons, d'adaptar-les a un estil propi i personal que té un nombre igual de seguidors i de detractors, tot i que, al final, se li ha de reconèixer el mèrit per la tasca que, juntament amb Ricard Reguant, ha fet pel gènere. Potser, el seu primer gran èxit el trobaríem en *Estant tocant la nostra cançó*, adaptació del musical de Neil Simon i Marvin Hamlisch, produïda per la companyia Focus. Acompanyada en el repartiment per Pep Anton Muñoz —amb qui ja havia coincidit anys abans en *La botiga dels horrors*— i un grup de ballarins, aquesta comèdia purament *made in USA* va estar vuit mesos a la cartellera de Barcelona i la van veure més de cent mil espectadors. L'adaptació del text i la direcció de l'obra van anar a càrrec de Ricard Reguant, mentre que l'adaptació de les lletres i la direcció musical, les va dur a terme Joan Vives. L'èxit de l'obra va portar Gonyalons a concebre un musical per al seu propi lluïment, *Memory*, a base d'interpretar grans èxits de Broadway adaptant-los amb més o menys fortuna al català. Sonava estrany, però al final acabaves acostumat-te a sentir "Que entrin els clowns" ("Send in the Clowns") de Stephen Sondheim o "El músic de la nit" ("The Music of the Night") d'Andrew Lloyd Webber. L'Àngels Gonyalons semblava que ho podia fer tot: cantava amb gràcia i sentiment, ballava amb agilitat, i a vegades amb massa ímpetu, i interpretava de forma digna, cosa que aconseguia d'embruixar l'espectador i captarne l'atenció que, vulgues o no, sempre recau en ella. L'èxit de l'obra va fer que poc després tornés amb el *Nou Memory*, amb més racions del mateix plat. *Memory* és precisament el nom que porta l'escola que l'artista va muntar amb Reguant per promoure els nous va-

lors. Si fins ara aquests s'havien de esforçar a aprendre les diverses disciplines del musical a escoles diferents, ara ho tenen tot concentrat en un mateix lloc, una forma d'anar fent planter per als espectacles venidors.

Una nova i arriscada aposta de Focus va arribar amb l'obra *Germans de sang* (*Blood Brothers*) de Willy Russell, un musical contemporani amb una forta dosi de dramatisme. Aquí el protagonisme era compartit amb un excel·lent Roger Pera (el germà pobre), Sergi Zamora (el germà ric) i Gemma Brió (la noia, objecte de les atencions amoroses de tots dos). *Àngels de moment* és la darrera experiència, un nou musical en què la presència de la Gonyalons sobresurt per damunt fins i tot de les coreografies de Barry Mac Nabb i les cançons d'autors diversos, des de "The Way We Were" ("Com vàrem ser") de Marvin Hamlisch o "Imagine" ("Imaginem") de John Lennon. Un digne homenatge que només ella, deu ballarines i una orquestra de catorze músics tiren endavant, sense cap fil conductor concret, només jugant amb la màgia de la nostàlgia i uns temes que el gran públic reconeix fàcilment.

The Chorus Line. La companyia Focus ja des dels inicis va voler apostar per aquest gènere i, al marge dels recitals de la Gonyalons, hi ha insistit reiteradament, mostrant espectacles de tota mena en què la màgia de Broadway i el *glamour* dels grans musicals flota en l'ambient. Una d'aquestes propostes era *Bojos per Broadway*. Concebut per la nova companyia Co&Co a partir d'una idea de Jordi González i sota la direcció de Coco Comín, es va presentar amb motiu del festival d'estiu de Barcelona, el Grec 95, i recollia les cançons més conegudes de grans musicals de tots els temps, des de *Miss Saigon* a *My Fair Lady*, passant per *Cabaret* o *West Side Story*. En la mateixa línia d'agrupar força cançons conegudes procedents de musicals variats es va presentar *Tu, jo, ella i Webber i Schönberg*, qualificat per ells mateixos del musical "més petit": tan sols comptava amb qua-

tre veus (les de Daniel Anglès, Pili Capellades, Susanna Domènech i Manu Guix, el qual també tocava el piano) i feia un repàs força acurat de les millors obres d'aquests dos grans compositors. Una petita mostra perquè anessin fent boca els no iniciats en aquest art, però potser un muntatge lleugerament simplista per als amants de les grans emocions.

També la companyia Flotats es va atrevir a portar a terme al Poliorama la multicolor *Cal dir-ho?* d'Eugène Labiche, i igualment tenim el cas de *La Cubana*, que en tota la seva història ha anat temptejant el gènere del musical, això sí, sempre barrejant-lo amb la comèdia més *kitsch* i amb muntatges sorprenents que al principi desconcerten, però que acaben entusiasmant. Ja ho van aconseguir amb *Cómeme el coco, negro* o amb *Marathon Dancing*, però amb *Cegada d'amor*, que ja han arrossegat per la Península i part de les Amèriques, han brodat un homenatge *revival* de l'època en què el cinema musical espanyol es nodria de petites cantants fetes en sèrie.

No podem oblidar la versió que fa dos anys es va estrenar al Goya de *Hair*, el musical de Galt McDermont que, si en el seu moment va fer força enrenou pel seu missatge inconformista, el seu idealisme romàntic i una nova forma

de veure la vida, ara resultava una mica desfasat, i potser necessitava un reciclatge urgent, que no li van saber donar ni la direcció de Baltasar Kormakur ni l'adaptació de les lletres a càrrec de Joan Aliaga. Però tot s'ha de dir: aquest musical coral no ha tingut mai gaire sort en les seves reestrenes, ni aquí ni enlloc. Millor va anar amb obres com *Sweeney Todd* de Stephen Sondheim que, sota la direcció de Mario Gas i amb l'acurada interpretació de Constantino Romero i Vicky Pena, va arrasar a la taquilla i hauria pogut continuar omplint cada dia, si els productors no haguessin volgut parar l'obra en sec. I és que no tots els musicals són aptes per a la seva transposició; alguns perquè tenen drets d'autor impossibles: les grans *stars* com Lloyd Webber o Schönberg demanen l'oro i el moro, una despesa que no sempre és possible de ser recuperada a la taquilla. Uns altres requereixen unes condicions tècniques difícils de portar a la pràctica: escenaris gegantins com els d'*El fantasma de l'òpera* són complicats de reproduir als nostres teatres, perquè necessiten un espai no sempre disponible, o la instal·lació d'una infraestructura potser fora de les nostres capacitats.

L'Àngels Gonyalons aconseguix, només amb la seva presència i poc més omplir l'escenari. Més de deu anys dedicats al gènere musical li donen una credibilitat.

Guillem Medina